

ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА СЕСИЯ ЗА
НИКОЛА ВАПЦАРОВ

На 27 октомври 1984 г. в заседателната зала на хотел „Ален мак“ в Благоевград се състоя юбилейната научна сесия, посветена на 75-годишнината от рождението на поета революционер Никола Йонков Вапцаров. Сесията беше част от програмата на Петата международна писателска среща „Мирът — надежда на планетата“ и бе организирана от Института за литература при БАН, Съюза на българските писатели, Окръжния комитет на БКП и Окръжния народен съвет в Благоевград. На сесията присъстваха известни писатели от много страни на света и ръководители на града и окръга. Изнесоха доклади повече от 20 изтъкнати наши и чуждестранни литературоведи и писатели.

Сутрешното заседание бе ръководено от проф. Иван Попиванов, секретар на Съюза на българските писатели, а следобедното — от проф. Боян Ничев, заместник-директор на Института за литература при БАН. Сесията бе открита от чл.-кор. Илчо Димитров, заместник-председател на Българската академия на науките и директор на Центъра за българистика.

В своя доклад „Вапцаров, или нашият поетичен диалог със света“ Боян Ничев изтъкна ролята и значението на Вапцаровото творчество като етап от европейското естетическо развитие от епохата на 30-те—40-те години до наши дни. Според него „Вапцаров откри за българската литература нови пътища към хората от всички страни на света. Той стана най-популярният и най-познат български поет за хората от всички меридиани. Той отключи за мнозина по света загадката на българския народ и българската историческа съдба. Една загадка, която само поезията може най-добре да предаде и да реши.“

След това думата бе дадена на двама от лауреатите на Вапцаровата награда за тази година — Олег Шестински и Ежиту Гонсалвиш. Олег Шестински, секретар на Съюза на съветските писатели, нарече Вапцаров „Ботев на XX век“. Той заяви, че за първи път чрез творчеството на Вапцаров той е почувствувал ясно какво е антифашизъм в изкуството, а днес се чувствава горд и щастлив, че за първи път в СССР на страниците на сп. „Звезда“ през 1952 г. е публикувал преводи на Вапцарови стихотворения.

Португалският поет Ежиту Гонсалвиш говори за първия си контакт с поезията на Вапцаров преди четвърт век, за чувствата, които са го вълнували, когато е превеждал творби на Вапцаров. Той нарече Вапцаровата поезия „поезия от нов тип, тясно свързана със страданието на народа, съчетаваща вродения романтизъм с пословичен реализъм и вяра, с пожертвувателност, морална сила, себеприричане, способност да се избере правилният път“. В заключение Гонсалвиш каза, че Вапцаров е поет на бъдещето: „Животът му е в паметта на народа. Животът му е тук, сърцето му тупти на това празненство в негова чест. Поетът е тук, седнал скромно някъде там. Чувствавам, че ме чува, и за да завърша, ще му поискам извинение за бедността на моите думи, за това, че не мога да изразя по-красноречиво любовта, която чувствавам към неговия живот, към неговата поезия, към неговата страна.“

В своя доклад „Никола Вапцаров — българският Прометей“ поетът Иван Скала, председател на Съюза на чешките писатели, изтъкна, че общото между големите граждански творци на нашия век е тяхната прометеевска борба срещу тиранията и експлоатацията, за човешко щастие и социална справедливост: „Маяковски, Лорка, Вапцаров, Гилъен, Броневски, Хикмет, Незвал, Рицос, Алберти — каква прекрасна интернационална поезия, която е наша и съпровожда нашите идеи!“

Литературният критик Иван Цветков говори на тема „Вапцаров и българската поетична традиция“. Той разкри спецификата на Вапцаровото творчество на фона на най-високите постижения на българската гражданска поезия: „Вапцаров се появи на българската поетична нива, засята вече от Ботев и Вазов, Йворов и Смирненски, от поетите на 20-те и 30-те години, в периода на новия поддем на антифашистката борба в България, в „часовете пред изгрева на зората“, както беше казал Людмил Стоянов.“ Според Иван Цветков неотразимото обаяние на Вапцаровата поезия може да се обясни с това, че „в нея струи родният въздух и светлина, мелодията на българската песен, мъката и гордостта на борците в навечерието на победата, обичта към родината и обричането на нея“.

Дожогийн Цедев, председател на Съюза на монголските писатели, каза, че Вапцаров е станал символ на своето отечество и на своя народ, а „неговият живот е един велико-

лепен роман, една песен за човешкия живот". Според него съдбата на големите, на истинските поети е в това, че по техните стихове хората по света съдят за народа, който ги е родил, за националната култура, която ги е откърмила. Те изразяват историческото самосъзнание на своята нация. Или, както образно се изрази Цедев: „В монголските легенди се разказва за това, че веселините духове имат по три очи и така те виждат едновременно в миналото, настоящето и бъдещето. Струва ми се, че гениалният поет също може едновременно да вижда и миналото, и настоящето, и бъдещето на своя народ, неговата съдба. Той сякаш обединява в себе си трите времена на историята и живота на народа. Именно такъв поет бе забележителният син на българския народ Никола Вапцаров.“

Литературният критик Васил Колевски се спира на въпроса за отношението на Вапцаров към Съветския съюз и съветската литература. Той подчерта, че интересът на Вапцаров към великата страна на Ленин, към руската и съветската литература далеч надхвърля рамките на чисто литературните взаимоотношения. Съветската литература привлича Вапцаров като литература, отразяваща патоса на една велика социална революция. Според Колевски: „Образът на съветската страна Вапцаров носи дълбоко в сърцето си. Това е един от източниците на неговото вдъхновение. Съветският съюз — това е страната, където се сбъдват вековните мечти на човечеството, страната, която върви по пътя, начертан от Ленин. Мисълта за тази страна, нейният образ пронизват цялото творчество на Вапцаров. Но той написа и няколко стихотворения, посветени изцяло на СССР. Две от тях са за писатели — за Пушкин и за Горки.“

В своя доклад „Естетически идеал и народностно самосъзнание в творчеството на Вапцаров“ литературният критик Иван Попиванов определи автора на „Моторни песни“ като най-ярък изразител на естетическия идеал на българския народ през епохата на борбата срещу фашизма и реакцията. Той подчерта, че естетиката на Вапцаров е неотделима от „фолклорните изяви на народа и от историята и легендите на българския народ“, че творчеството му е неразривно свързано не само с националните традиции на българската литература, но и с националните възделения на българския народ, с копнежите му на страстен родолюбец. И същевременно Попиванов разкри диалектиката между национално и интернационално в поезията на Вапцаров: „Като голям поет антифашист той чувствава себе си преди всичко като интернационалист. Но за родолюбието не е нужно да се декларира. То се усеща в образите, в мислите и чувствата, в подхода, в специфичното реагиране. Както обича бедните и страдащите в света, в Испания, така — и многократно повече — Вапцаров обича и своя народ: бедните и стра-

дащите, които са около него, с които е борчески съпричастен, с които е кървно свързан.“

Литературният критик Петър Велчев говори за хуманизма на Вапцаров. В своя доклад той разкри спецификата на Вапцаровия лирически герой, който представя сякаш пълния спектър от социални роли на личността и олицетворява полифонията на човешката личност. Силата на Вапцаровия хуманизъм е именно в това отъждествяване на поета с всички страдащи и бунтуващи се, унижени и тържествуващи, победени от живота и победители, мечтатели и реалисти, конформисти и революционери. Този своеобразен вапцаровски хуманизъм го сближава с художници от типа на Достоевски и Горки. Той е основа на неговата възвишена и безрезервна любов към човека, към всички прояви на човешкото: „И едва ли е случайно стечение на обстоятелствата, че именно глаголет „обичам“ (този най-прост и всъщност единствен словесен израз на копнежа за човешка близост) е последната дума в последния стих, написан от ръката на Вапцаров, малко преди да застане пред дулата на палачите в онези тежка юлска вечер на 1942 година.“

Един от основните мотиви в докладите и изказванията на Сесията беше паралелът между Вапцаров и големите граждански поети в световната литература на XX в. На тази тема беше посветен и докладът на Магдалена Шишкова „Вапцаров и европейската антифашистка поезия“. Тя концентрира своето внимание върху типологическото сходство между Вапцаров и творци като Р. Алберти, Ю. Фукич, А. Мачадо, Гарсия Лорка, Н. Хикмет, П. Неруда, Б. Брехт, Л. Арагон, П. Елюар, Вл. Броневски, Ю. Тувим, чиято основна характеристика е превръщането на поета от съзерцател в участник и творец на събитията. По думите на М. Шишкова: „Днес Вапцаров разкрива реалистичната си духовна мащабност в контекста на сложната обществено-политическа и художественотворческа обстановка на 30-те—40-те години в Европа. Мястото му в трансформационните мисловно-естетически процеси на века се обуславя от принадлежността му към поетите на социалистическата революционна класика, поетите на Съпротивата и антифашизма, които ставаха творци, защото бяха личности и влизаха в света на духовните ценности не само с талант, но и с граждански биографии.“

Наред с докладите, имащи повече или по-малко обобщаващ характер, на Сесията бяха изнесени интересни научни съобщения, засягащи по-частни, но не по-малко значителни проблеми на Вапцаровото творчество. Те внесоха в атмосферата на Благоевградската сесия определен дух на конкретност и предметност при разглеждане на Вапцаровото дело. Своя доклад „Никола Вапцаров и Горна Джумая“ съпругата на поета Бойка Вапцарова започна с думите: „Според мен досега малко се знае за Горноджумайската обществено-

политическа атмосфера, която е влияела на младия творец, за многообразието на връзките му с града, — време, през което става коренно изменение на неговото светоусещане, преминаването и свързването с работническата класа, с Българската комунистическа партия.“ И по-нататък в своя доклад Б. Вапцарова се спира подробно на въпроса за мястото на Горна Джумая (днес Благоевград) в живота и творческото развитие на поета, за ролята на личните, човешки, класови и литературни връзки на Вапцаров с хората от този край за по-нататъшното му израстване като голям творец и революционер.

Докладът на литературния критик Симеон Хаджикосев „Стихотворението „Един спял“ разгледа една от сравнително слабо изследваните в нашето литературознание творби на Вапцаров. Докладчикът за първи път направи обстоен анализ на стихотворението, като при това разкри връзките му с някои други Вапцарови стихотворения, и в последна сметка хвърли повече светлина върху отношението на поета към темата за труда и творчеството. Неговото заключение беше, че: „Анализът на стихотворението „Един спял“ подсказва сложността на идейното внушение при Вапцаров, което не се изчерпва само с един или два тематични мотива. В случая двойственият мотив за изкуството е усложнен от мотива за двата типа романтика. Така независимата наглед тема за изкуството се свързва с целите на революционната борба.“

Известната съветска българистка Виктория Захаржевская говори на тема „Никола Вапцаров в Украйна“. Тя очерта етапите на рецепцията в Украйна на Вапцаровата поезия, като обърна внимание преди всичко на преводите на Вапцаров на украински език, извършени от такива майстори на художественото слово като П. Тичина, В. Сосюра, Д. Павличко, Р. Лубкиевски и др. Поетичният свят на Вапцаров е скъп за поетите от съветска Украйна, защото, по изреча на Захаржевская: „Авторът на стихотворението „Анени“ отстоява активната поезия на писателя в обществото. Идейно-естетическите позиции на българския поет го сближават и днес с художествен свят на украинските поети.“

В своя доклад „Вапцаров и народното творчество“ племенничката на поета Мая Вапцарова за първи път направи достояние на широката публика новооткрития дневник на младия Вапцаров, като акцентува преди всичко отношението на бъдещия поет към песенния епичен фолклор на българина. В заключение М. Вапцарова каза: „Колкото повече човек се задълбочава в пожелателите страници, толкова повече усеща, че се изправя пред един човек със зряло и точно мислене, пред един човек, изведнъж попаднал в хаоса на световната класика, която го омесва по един своеобразен начин, с която младият поет започва да спори открито, опирайки се здраво на народния епос. Противоречията му

помагат да избере своята точна и вярна посока.“

В изказването си унгарският писател Миклош Вереш допълни паралелите между Вапцаров и европейските поети антифашисти с още едно име — Миклош Радноти, убит от нацистите през 1944 г., станал известен на българската публика едва напоследък благодарение на блестящия превод на Валери Петров. Според Миклош Вереш: „Мъчителното пътешествие, което през 1941 година фашистите принудиха Вапцаров да направи, карайки го пеша да извърви пътя от София до Годеч, поразително напомня пътя на унгарския поет Радноти до лагера за интернирани в Бор. Поразително си приличат, макар и създадени при различни обстоятелства, и последните им стихотворения... Унгарският поет Радноти до последния си дъх вървеше в могъществото на хуманизма, това бе и единственото му оръжие. И двамата бяха измъчвани до последния си дъх. Радноти — в лагера в Бор, Вапцаров — до залпа в гарнизонното стрелбище — от същия този фашизъм, който шестуваше със своите подземи за инквизиции и газови камери из цяла Европа.“

За творчеството на Вапцаров се изказва и някои негови изтъкнати преводачи на чужд език. Ганга Прасад Вимал от Индия говори за своите преводи на Вапцаров на бенгалски език и изтъкна, че въздействието на Вапцаров върху читателите в Индия винаги е било силно. Вапцаров им е особено близък със своята идея, че да се живее и да се твори е едно и също нещо. Той е кумир на революционерите не само в Индия, но и в целия свят. Ахмад Сюлейман ал Ахмад от Сирия заяви: „Вапцаров е един от поетите, които са притежание на цялото човечество. Неговият поетичен глас е еднакво разбираем за всички хора по света. Поети като Вапцаров са необходими за света. Той е съюзник и на арабските народи в борбата им за свобода и независимост, в борбата им срещу империализма. Ние имаме щастието още през 1957 г. да се запознаем с поезията на Вапцаров.“ Кабир Чолдхури от Бангладеш разказа за първия си контакт с Вапцаровата поезия — посредством английския превод на Питър Темпест, и за обстоятелствата, при които е осъществил собствения си превод на Вапцаровата поезия на бенгалски език. При това той сподели един интересен епизод: „Преди известно време ученици от X клас в едно училище в Дака трябвало да напишат съчинение за най-любимия си поет. Едно момче написа за Вапцаров с рядко чувство за разбиране и възхищение. То беше чело някои от стихотворенията на Вапцаров, преведени на бенгалски от мене и публикувани в книга през 1980 г.“

Западногерманският писател и общественик Фридрих Хитцер сравни убийството на Вапцаров със зверското убийство неотдавна на големия чилийски певец Виктор Хара. Той

заяви, че поезията на Вапцаров не е само поезия на страданието, но и поезия на борбата, която ни учи как трябва да се преодолява страхът и как да се побеждава.

Турският поет Кемал Йозер запозна присъстващите със собственото си възприятие на Вапцаров, говори за въздействието, което нашият поет е оказал върху неговото творческо израстване и с радост съобщи, че до края на 1984 г. в Турция ще излезе от печат нов превод на Вапцаров, направен от Фахри Ердинч.

Перуанският поет Сесар Калво с няколко кратки, но изразителни, афористични фрази изрази своето отношение към делото на поета революционер. Той каза: „Там, далеч пее вятърът. Не пее вятърът, пее Вапцаров. Сърцето на Вапцаров пее в гърдите на всички хора. Той бе повече от поет, той беше боец. Той е повече от боец, той е битка, която се води и днес, битка, която продължава.“

Сесията бе закрыта от заместник-директора на Института за литература при БАН

проф. Боян Ничев. В своите заключителни думи той изтъкна, че проведената Юбилейна научна сесия е още едно доказателство за голямия интерес към творчеството на Вапцаров не само у нас, но и в чужбина. В много страни на света хората смятат Вапцаров за свой съратник, за съратник в борбата за мир и прогрес. Всичко това свидетелства за актуалността на Вапцаров, за неговото неизменно присъствие в днешния ден на световната литература.

След Сесията в салона на Благоевградския драматичен театър се проведе литературно четене, в което взеха участие известни чуждестранни поети — участници в Петата международна писателска среща „Мирът — надежда на планетата“. От подиума на речитала множество пъти бе споменато името на Никола Вапцаров и прозвучаха много стихотворения, посветени на безсмъртния поет революционер.

П. В.

SOMMAIRE

LM — Parlement mondial des maîtres de belles lettres	3
Pensées des écrivains-participants à La Cinquième rencontre internationale des écrivains à Sofia — 84	8

Katia Staneva — Le lecteur dans le texte poétique (d'après des textes de la poésie bulgare pendant les années 60 et 70 du XIX ^e siècle)	11
Nadejda Andréeva — L'héritage littéraire du prof. Constantin Golobov	27
Bojidar Countchev — Avant que l'avenir commence	38
Tzvétan Todorov — Notes sur „Les Lettres Persanes“	56
150 ^{ème} anniversaire de la naissance de Lioubène Karavelov	
Lioubomir Guéorguiev — La prose de Lioubène Karavelov et la psychologie populaire bulgare	65
Krassimir Countchev — Archétypes folkloriques et influences sur la mode de narration de Lioubène Karavelov	74
<i>Profils</i>	
Alexandre Jordanov — Kroum Grigorov	81
<i>Problèmes de la traduction artistique</i>	
Spasse Nicolov — Problèmes de la traduction de la prose moderniste	86
<i>A travers la pensée esthétique</i>	
Jochane Gotfride Herder — Shakespeare	103
<i>Communications scientifiques</i>	
Jvan Radev — „Bulgarska christomatia“ — réception artistique-critique de notre développement esthétique jusqu'aux années 80	117
Michaïle Nédeltchev — Réflexions sur quelques lettres inconnues de Javorov	126
Elka Constantinova, Nadejda Alexandrova — Lettres de Dimtar Podvarsatchov à Nicolai Liliev	133
<i>A travers la presse étrangère</i>	
Lu dans les revues littéraires de l'URSS, de la Tchécoslovaquie, d'Allemagne Démocratique et de l'Espagne	138
<i>Revue</i>	
Jordan Nicolov — „En jours des malheure combatifs. Esquisses sur le temps et la personne de Prêtre Cosma“, par Constantin Metchev	148
Lilia Kirova — „La critique bulgare sur Christo Botev“, recueil	150
Gueorgui Guetov — „Regards sur deux littératures“, par Jvan Tzvetcov	152
Ludmila Grigorova — „L'univers artistique de Bernard Shaw“, par Petre Balachov	156
<i>Chronique</i>	
P. V. — Session scientifique consacré au jubilé de Nicola Vaptsarov	159

„ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ. РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52,
бл. 17, 1113 София, тел. 73-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература
при БАН
1985
с/о Jusautor, Sofia

Технически редактор *К. Иванова*

Коректор *Д. Стаярева*

Дадена за набор на 29. XI. 1984 г.

Подписана за печат на 20. II. 1985 г.

Формат 70/100/16

Печатни коли 10,13

Издателски коли 13,13

Тираж 1670

Изд. индекс 10071

Годишен абонамент 12 лв.

Отделна книжка 1,30 лв.

Печатница на Издателството на Българската академия на науките
1113 София ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6 Поръчка 38